

Мамонов С.О.

**Завдання №1 для дистанційного навчання
Інструментування. III-ІТФ (індивідуальні)**

До уваги студентів! Письмові роботи (фото або в електронному вигляді) з інструментування по Ракову для МСО (№№ 25, 28 для тих, хто ще не звітував за даним завданням), для МСО з трубами (№№ 33, 34) та Мідної духової групи (№20) надсилати для перевірки на мої контакти: **Вайбер - 066 211 1983; email: donsku.org.ua@gmail.com + Скайп - Сергей Мамонов**
Всі наведені контакти - для консультацій та поточної і підсумкової звітності!

Тема: Малий симфонічний оркестр (смичкові, дерев'яні духові, валторни, литаври, арфа та МСО з трубами).

Запитання:

1. Принципи поєднання смичкових та духових (фактурні елементи та оркестрові функції, розташування, чергування, дублювання, сольні голоси тощо);
2. Поєднання дерев'яних духових з валторнами і трубами;
3. Поєднання валторн і труб;
4. Арфа в малому симфонічному оркестрі.
5. Типове використання литавр.
6. Принципи збільшення та зменшення оркестрової щільності (штучні *crescendo* та *diminuendo*).
7. Малий симфонічний оркестр у ролі акомпанементу до сольного співу, хору або солюючого інструменту.

Практична робота:

Розв'язання задач на малий симфонічний оркестр: М. Раков, Практический курс инструментовки. Задачі для МСО 2-х видів

Аналітична робота:

1. Техніка викладення фактурних елементів: взаємодія, змішування і протиставлення груп, передачі малюнків, перегукування і діалоги, засоби підкреслювання;
2. Функціональна диференціація і об'єднання партій і груп;
3. Техніка виконання оркестрового *crescendo* та *diminuendo*, оркестрові наростання і спади;
4. Ускладнення або концентрація фактури при русі до кульмінацій, викладення *tutti*;
5. Фактура і колорит, чисті і змішані тембри, міксти, зміна колориту і його роль в програмній музиці.

Матеріал для аналізу:

М. Глінка. Камаринська, Е. Гріг. Пер Гюнт. Сюїта №1

Література:

1. Зряковский Н. Общий курс инструментоведения (симфонический оркестр и партитура). – М., 1979.
2. Клебанов Д. Искусство инструментовки. Киев.: Музична Україна, 1972.
3. Раков Н. Практический курс инструментовки: Учебник для композиторских факультетов муз. ВУЗов. – М.: Музыка, 1985.
4. Римский-Корсаков Н. А. Основы оркестровки. С партитурными образцами из собственных сочинений. В 2-х томах. – М. – Л.: Музгиз, 1946.

**Завдання №2 для дистанційного навчання
Інструментування. III-ІТФ (індивідуальні)**

Тема Група мідних духових інструментів:

- роль в оркестрі, варіанти складів в залежності від виду оркестру;
- особливості викладення фактурних елементів, функціональне використання;
- особливості викладення гармонії;
- особливості з'єднання з іншими групами у мелодії, гармонії, поліфонії;

Практична робота:

1. Розв'язання задачі на групу мідних духових інструментів симфонічного оркестру.
М. Раков, Задача №20.

Аналітична робота:

1. Виразна і формоутворююча роль малих і великих tutti мідних;
2. Функціональне призначення мідних;
3. Прийоми зміни тембру як засіб досягнення нової виразності;
4. Солюючі тембри мідних;
5. Додаткові партії мідних в оркестрі;
6. Епізодичне використання вагнеровських інструментів та саксгорнів;
7. Сучасна розширена трактовка.

Матеріал для аналізу (роль мідних)

Вагнер Р. Увертюра до опери «Тангейзер»
Равель М. Катакомби (з «Картинок з виставки» М. Мусоргського)
Римський-Корсаков М. Іспанське капричіо
Лятошинський Б. Симфонія №3 (фрагменти)
Шостакович Д. Симфонії 5, 7 (фрагменти)

Група ударних інструментів:

- роль і функціональне використання в оркестрі;
- ідіофони та мембранофони;
- з визначеною, не визначеною та відносною висотою звучання;
- засоби звуковидобування та прийоми гри;

- сучасна трактовка та графічне відображення інструментарію, прийомів гри та звуковидобування.

-

Практична робота

Здійснюється при виконанні письмових робіт з інструментування.

Аналітична робота

Здійснюється при виконанні аналізу творів для Малого та Великого симфонічних оркестрів (роль і функції в оркестрі)

Група декоративно-прикрашаючих інструментів та інструменти завипадком (додаткові інструменти і групи):

- огляд (вибірково):
- функціональне використання (практичний та історично-стилістичний аспект) і роль в оркестрі;
- сучасна розширена трактовка деяких інструментів.

Практична робота

Здійснюється при виконанні письмових робіт з інструментування.

Аналітична робота

Здійснюється при виконанні аналізу творів для Малого та Великого симфонічних оркестрів (роль і функції в оркестрі)

Література:

Зряковский Н. Общий курс инструментоведения (симфонический оркестр и партитура). – М., 1979.

1. Клебанов Д. Искусство инструментовки. Киев.: Музична Україна, 1972.
2. Раков Н. Практический курс инструментовки: Учебник для композиторских факультетов муз. ВУЗов. – М.: Музыка, 1985.
3. Римский-Корсаков Н. А. Основы оркестровки. С партитурными образцами из собственных сочинений. В 2-х томах. – М. – Л.: Музгиз, 1946.

Завдання №3 для дистанційного навчання Інструментування. III-ІТФ (індивідуальні)

До уваги студентів! Письмові роботи (фото або в електронному вигляді) з інструментування по Ракову для ВСО (№№ 36, 37) надсилати для перевірки на мої контакти: **Вайбер - 066 211 1983; email: donsku.org.ua@gmail.com**

Тема: Великий симфонічний оркестр (початок)

Запитання:

1. Склади ВСО, варіанти змішаного складу, додаткові інструменти та групи, «Банда»;

2. Оркестровка основних елементів фактури, різноманіття можливостей у їх викладенні;
3. Співвідношення сили і щільності звучання груп, динамічна і функціональна рівновага;
4. Фактурно-темброве і функціональне об'єднання та розмежування партій і груп (міжгрупове та внутрішньогрупове), часткове або повне з'єднання.
5. Використання ударних та декоративно-прикрашаючих інструментів;
6. Tutti у ВСО, їх види, зв'язок із загальним розвитком форми;
7. Оркестровий колорит і тембри, фактурна композиція, роль фонових елементів.

Практична робота:

1. Розв'язання задач для Великого симфонічного оркестру з підручника М. Ракова, №№ 36, 37

Аналітична робота

1. Виконання цілісного аналізу партитур творів для ВСО:
 - роль інструментовки в драматургії крупних симфонічних форм;
 - експозиція, основні тематичні групи і розвиток (розробковий розділ);
 - кульмінації, їх підготовка і розкриття;
 - драматургічна і виразна роль tutti та їх різноманіття.
 - тембро-колористична сторона і образний стрій.

Аспекти аналізу:

- оркестровка і форма;
- фактура і динамічний розвиток;
- фактура і колорит;
- драматургічна роль оркестровки

!!! Завдання з аналізу: Виконати усний аналіз мінімум 4-х партитур різної стильової спрямованості за власним вибором.

Матеріал для аналізу

Бородін О. Симфонія №2
 Чайковський П. Симфонії №№ 1,4,5,6, «Манфред» (за вибором)
 Вагнер Р. Оперні увертюри та оркестрові фрагменти з опер
 Глінка М. Ніч у Мадриді, Камаринська
 Равель М. Болеро
 Дебюссі К. «Ноктюрни», «Море»
 Ліст Ф. Симфонічні поеми за вибором, зокрема «Прелюди», «Тассо» та ін.
 Римський-Корсаков М. Шехеразада, Іспанське капричіо
 Стравинський І. Петрушка, Весна священна, Жар-птиця
 Скрябін О. Поема екстазу
 Прокоф'єв С. Симфонії (за вибором)
 Шостакович Д. Симфонії (за вибором)
 Щедрін Р. Концерти для оркестру №№1,2

Симфонічні твори українських композиторів

Лятошинський Б. Симфонії №№3, 5
Борисов В. «Дивертисмент», Концерт для ф-но з оркестром №2
Скорик М. Концерт для оркестру «Карпатський», 24 Каприси (за вибором)
Станкович Є. Симфонії №№1, 5, Концерти для скрипки з оркестром (за вибором).
Сільвестров В. Симфонії №№5, 6
Карабиць І. Концерти для оркестру №№1, 2
Колодуб Л. Рапсодії для симфонічного оркестру (за вибором), «Троїсті музики»
Твори інших українських композиторів, в т. ч. молодших генерацій (завибором).

Література:

4. Зряковский Н. Общий курс инструментоведения (симфонический оркестр и партитура). – М., 1979.
5. **Клебанов Д.** Искусство инструментовки. Киев.: Музична Україна, 1972.
6. Раков Н. Практический курс инструментовки: Учебник для композиторских факультетов муз. ВУЗов. – М.: Музыка, 1985.
7. Римский-Корсаков Н. А. Основы оркестровки. С партитурными образцами из собственных сочинений. В 2-х томах. – М. – Л.: Музгиз, 1946.
8. Крейн Ю. Стиль и колорит в оркестре. – М., 1967.

Завдання №4 для дистанційного навчання Інструментування. III-ІТФ (індивідуальні)

Письмові роботи (фото або в електронному вигляді) з інструментування по Ракову для ВСО (№№ 36, 37) надсилати для перевірки на мої контакти:
Вайбер - 066 211 1983; email: donsku.org.ua@gmail.com
+ Скайп - Сергей Мамонов - для консультацій, звітності і т.п.

До уваги студентів!

З 12.05 - повторення матеріалу за повним Тематичним планом з Інструментування та підготовка до Заліку.

Підсумкова звітність відбудеться за розкладом, який буде складений Навчальною частиною НМАУ. Про форму підсумкової звітності буде повідомлено додатково

Тема: Великий симфонічний оркестр (завершення)

Запитання:

8. Склади ВСО, варіанти змішаного складу, додаткові інструменти та групи, «Банда»;
9. Оркестровка основних елементів фактури, різноманіття можливостей у їх викладенні;
10. Співвідношення сили і щільності звучання груп, динамічна і функціональна рівновага;

11. Фактурно-темброве і функціональне об'єднання та розмежування партій і груп (міжгрупове та внутрішньогрупове), часткове або повне з'єднання.

12. Використання ударних та декоративно-прикрашаючих інструментів;

13. Tutti у ВСО, їх види, зв'язок із загальним розвитком форми;

14. Оркестровий колорит і тембри, фактурна композиція, роль фонових елементів.

Практична робота:

1. Розв'язання задач для Великого симфонічного оркестру з підручника М. Ракова, №№ 36, 37

Аналітична робота

1. Виконання цілісного аналізу партитур творів для ВСО:

- роль інструментовки в драматургії крупних симфонічних форм;
- експозиція, основні тематичні групи і розвиток (розробковий розділ);
- кульмінації, їх підготовка і розкриття;
- драматургічна і виразна роль tutti та їх різноманіття.
- тембро-колористична сторона і образний стрій.

Аспекти аналізу:

- оркестровка і форма;
- фактура і динамічний розвиток;
- фактура і колорит;
- драматургічна роль оркестровки

!!! Завдання з аналізу: Виконати усний аналіз мінімум 4-х партитур різної стильової спрямованості за власним вибором.

Матеріал для аналізу

Бородін О. Симфонія №2

Чайковський П. Симфонії №№ 1,4,5,6, «Манфред» (за вибором)

Вагнер Р. Оперні увертюри та оркестрові фрагменти з опер

Глінка М. Ніч у Мадриді, Камаринська

Равель М. Болеро

Дебюссі К. «Ноктюрни», «Море»

Ліст Ф. Симфонічні поеми за вибором, зокрема «Прелюди», «Тассо» та ін.

Римський-Корсаков М. Шехеразада, Іспанське капричіо

Стравинський І. Петрушка, Весна священна, Жар-птиця

Скрябін О. Поема екстазу

Прокоф'єв С. Симфонії (за вибором)

Шостакович Д. Симфонії (за вибором)

Щедрін Р. Концерти для оркестру №№1,2

Симфонічні твори українських композиторів

Лятошинський Б. Симфонії №№3, 5

Борисов В. «Дивертисмент», Концерт для ф-но з оркестром №2

Скорик М. Концерт для оркестру «Карпатський», 24 Каприси (за вибором)

Станкович Є. Симфонії №№1, 5, Концерти для скрипки з оркестром (за вибором).

Сільвестров В. Симфонії №№5, 6

Карабиць І. Концерти для оркестру №№1, 2

Колодуб Л. Рапсодії для симфонічного оркестру (за вибором), «Троїсті музики»

Твори інших українських композиторів, в т. ч. молодших генерацій (завибором).

Література:

9. Зряковский Н. Общий курс инструментоведения (симфонический оркестр и партитура). – М., 1979.

10. Клебанов Д. Искусство инструментовки. Киев.: Музична Україна, 1972.

11. Раков Н. Практический курс инструментовки: Учебник для композиторских факультетов муз. ВУЗов. – М.: Музыка, 1985.

12. Римский-Корсаков Н. А. Основы оркестровки. С партитурными образцами из собственных сочинений. В 2-х томах. – М. – Л.: Музгиз, 1946.

13. Крейн Ю. Стиль и колорит в оркестре. – М., 1967.

Контрольні запитання для заліку (III-ІТФ)

1. Загальні положення про оркестр:

- симфонічний оркестр (або інший виконавський склад) як форма музичного виконавства та форма втілення концепції твору в його авторській інтерпретації;
- види та склади симфонічного оркестру;
- розсадка симфонічного оркестру на сцені та в «ямі»;
- особливі форми оркестру (духовий, народний, тощо, спеціальні склади).

2. Види фактури, їх особливості. Музична тканина та її компоненти:

- мелодія, гармонія, бас – їх види і форми викладення;
- контрапункти, підголоски, фони тощо;
- оркестрова фігурація і її види;
- фактурні елементи і фактурні пласти та їх функціональне значення;
- випадки тотожності і неспівпадіння понять «фактурний елемент» і «оркестрова функція»;
- особливості оркестрової поліфонії;
- «вільне поле гри» як особливий оркестрово-фактурний прийом.

3. Прийоми інструментування:

- оркестрова педаль, види педалізації;
- дублювання та їх особливі різновиди;
- правила ведення голосів, їх подвоєння тощо;
- фактурно-темброве об'єднання та розмежування;

- передачі і їх види, випадки застосування, роль у викладенні рухливих малюнків;
 - перегукування, їх різновиди, ефект «відлуння»;
 - інструментовка ходів, що зближуються і розходяться;
 - оркестровка *crescendo* і *diminuendo*.
4. Барвистість оркестру та її проявлення через:
- тембр та взаємодію декількох тембрів (їх злиття або зіставлення);
 - фактурну композицію (наявність і дія фактурних елементів через тембр, форми та види викладення, регістрове положення та розташування тощо);
 - поняття колориту і його значення для різних музично-стильових епох та особливості проявів у сучасній музиці.
5. Оркестровка як засіб виявлення принципів формоутворення:
- подібності і контрасту;
 - злитності і розчленування;
 - наростань і спадів напруженості;
 - тембро-фактурні, тембро-динамічні контрасти;
 - основні види оркестрового розвитку;
 - кульмінації і їх види;
 - поняття про оркестрову драматургію, основні її види.
6. Оркестрові tutti:
- їх види ;
 - принципи фактурно-тембрового об'єднання та розмежування (внутрішньогрупового та міжгрупового);
 - зв'язок із розвитком форми твору.
7. Симфонічна партитура, загальні вимоги щодо оформлення партитур:
- повна партитурна строка;
 - секційна партитура;
 - розташування груп і партій;
 - ключі, аколади, тактові лінії тощо;
 - позначення агогіки, динаміки, штрихів, прийомів звуковидобування тощо;
 - положення штилів і в'язок (ребер);
 - партитури інших форм оркестру.
8. Група струнно-смичкових інструментів (струнно-смичковий оркестр, камерний оркестр).
- склад, чисельність партій;
 - прийоми гри, інтонування та способи звуковидобування (техніка лівої і правої рук);
 - способи зміни тембру (основні та допоміжні);
 - 2, 3, 4-звучні сполучення, особливості аплікатури, позиції та напівпозиції;
 - флажолети, їх види, нотація і використання;

- розділення партій;
 - штрихи;
 - особливості з'єднання з іншими групами у мелодії, гармонії, поліфонії;
 - сучасна розширена трактовка.
9. Група дерев'яних духових інструментів:
- сімейства, родові та видові інструменти, темброве різноманіття;
 - транспонуючі строї та поняття «інтервал транспозиції»;
 - особливості викладення фактурних елементів;
 - прийоми з'єднання у викладенні гармонії;
 - функціональне використання;
 - особливості з'єднання з іншими групами у мелодії, гармонії, поліфонії;
 - сучасна розширена трактовка.
10. Група мідних духових інструментів:
- варіанти складів в залежності від виду оркестру;
 - строї інструментів;
 - особливості викладення фактурних елементів;
 - особливості викладення гармонії;
 - функціональне використання;
 - особливості з'єднання з іншими групами у мелодії, гармонії, поліфонії;
 - епізодичне використання вагнеровських інструментів та саксгорнів;
 - сучасна розширена трактовка.
11. Група ударних інструментів:
- ідіофони та мембранофони;
 - з визначеною, не визначеною та відносною висотою звучання;
 - засоби звуковидобування та прийоми гри;
 - функціональне використання;
 - сучасна трактовка та графічне відображення інструментарію, прийомів гри та звуковидобування.
12. Група декоративно-прикрашаючих інструментів та інструменти за випадком (додаткові інструменти і групи):
- огляд (вибірково):
 - функціональне використання (історично-стилістичний аспект);
 - сучасна розширена трактовка деяких інструментів.
13. Малий симфонічний оркестр:
- типові форми його складів;
 - інструментування основних елементів тканини засобами МСО;
 - різне інструментування того ж самого фрагменту.
14. Великий симфонічний оркестр:
- його склади;
 - основні групи, їх чисельність;

- групи, що не мають постійного складу;
 - додаткові інструменти і групи, «банда»;
 - інструментування основних елементів засобами ВСО;
 - фактурно-темброве варіювання.
15. Оркестровий стиль:
- як віддзеркалення ознак музично-стилістичної епохи, творчого напрямку, школи;
 - його складові;
 - загальні сучасні оркестрово-стильові тенденції і їх різноманіття.
16. Оркестровий колорит:
- його складові;
 - співвідношення колорит - барвистість;
 - колорит і барвистість як елементи і складові стилю;
 - роль колориту та барвистості в різні музично-стильові епохи та сучасне їх проявлення.
17. Сучасна нотографія в оркестрових партитурах, загальний огляд.
Усталене та загальноживане відображення музичного тексту:
- звуковисотність;
 - метроритмика;
 - тембр (інструментарій, звуковидобування, прийоми гри тощо);
 - фактура.
18. Огляд та стисла характеристика основних праць та музично-теоретичних досліджень з питань оркестрування.

Перелік творів для аналізу партитур на залік

- Б. Лятошинський. Симфонія №3.
- В. Борисов. «Дивертисмент»
- Л. Колодуб. «Троїсті музики».
- М. Скорик. Концерт для оркестру «Карпатський».
- Є. Станкович. Симфонія №2.
- В. Сільвестров. Симфонія №5.
- І. Карабиць. Концерт для оркестру №2.
- М. Глінка. «Камаринська», «Ніч у Мадриді».
- П. Чайковський. Симфонії №5, №6, «Манфред».
- Г. Берліоз. Фантастична симфонія.
- Г. Малер. Симфонія №4.
- О. Респігі. «Фонтани Риму».
- М. Равель. «Болеро».
- І. Стравінський. «Петрушка», «Весна священна».
- С. Прокоф'єв. Симфонії №5, №7.
- Д. Шостакович. Симфонії №5, №7, №15.
- Г. Канчелі. Симфонія №5

